

Politikai és közgazdasági életünk kimagasló egyéniségének, dr. Gratz Gusztávnak és a magyar közgazdasági irodalom régi avatott művelőjének, dr. Bokor Gusztávnak szerkesztésében a közelmúltban jelent meg a könyvpiacra az Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch 1928. évi évfolyama. Ez a kiadvány hézagpótló és igen nagy jelentőségű szerepet tölt be a magyar gazdasági viszonyoknak a külfölddel való megismertetése terén, de rendkívül hasznos, alig nélkülözhető kézikönyv, azoknak a belföldi szakembereknek és általában mindazoknak a részére is, akik a magyar gazdasági életéről, vagy annak egyes számottevő ágairól és tényezőiről tárgyilagos és plasztikus áttekintést nyújtó képet akarnak szerezni.

A magyar hivatalos statisztika — bátran mondhatjuk — úgy szakszerűség, mint megbízhatóság és sokoldalúság tekintetében nemzetközi viszonylatban is kitűnően megállja a helyét és a kiadványaiban foglalt gazdasági vonatkozású adatoknak tömege alapos bepillantást enged az ország gazdasági viszonyaiba. Valamely kérdésnek a statisztikai kiadványok alapján való megvilágítása azonban gyakran nagyon körülményes, fáradságos feladat, szükség van tehát a statisztikai kiadványokon kívül olyan munkákra, amelyek a gazdasági viszonyok tükröképét, úgy a fontosabb számadatokat tartalmazó, mint a statisztikai felvételre nem alkalmas tényezőket is megvilágító keresztmetszetekben vetítik az érdeklődő elé.

E feladat keresztülviteléhez szükséges, hogy a szerkesztés széles látókörrrel, nagy gyakorlati érzéssel és a legmesszebbmenő gondossággal végezze munkáját, a kiadó pedig kellő áldozatkészséget tanúsítson.

Az Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch kiadói maguk a szerkesztők, s ez kifejezésre jut a kiadvány gazdagságában. Teljes mértékben megvan-e a mű szerkesztőiben a feladatuk megvalósításának feltételeként előbb említett összes tulajdonságok is és ennek köszönhető, hogy a tárgyalás anyaga szerencsésen van kiválogatva és a munkatársak valóban avatott szakemerek, akiknek munkája a jólétesültség és megbízhatóság szempontjából igényt tarthat a legteljesebb hitre és akik az általuk ismertetett tárgykört kellőképpen uralni tudják.

A kiadvány a most megjelent kötettel negyedik évfolyamát érte el és mint minden évfolyam, úgy ez a legutóbbi is lényegesen bővebb terjedelmű és tartalmasabb az előzőnél. Az 1928-as évfolyamban megjelent cikkek közül új tárgykört érint dr. Gratz Gusztávnak Magyarország újjáépítéséről, dr. Szladits Károlynak a magyar magánjog új tervezetéről, dr. Fellner Frigyesnek a magyar földbirtokreform pénzügyi kérdéseiről, Leopold Lajosnak az életszínvonalról és a fölöslegekről, báró Tor-

nyay Rezsőnek, Tószeghy Emilnek és Fellner Pálnak a magyar cukor-, sör- és szeszipar helyzetéről, Wassel Károlynak az aviatika fejlődéséről, Szegő Ernőnek az adórendszer fejlődéséről, Nizsalovszky Endrénének a felértékelés törvényes szabályozásáról, Schandl Károlynak a szövetkezeti mozgalom fejlődéséről és helyzetéről, végül Lamotte Károlynak Budapest székesfőváros pénzügyeiről szóló tanulmányai. Ezekon kívül nagyrészt a régi kiváló szerzők foglalkoznak a gazdasági élet egyes, évenként részletes ismertetést kívánó kérdéseivel. A munka általában egyre jobban símul a gyakorlati követelményekhez, meglátszik, hogy a szerkesztés a tudomására jutott kritikai megjegyzéseket töle telhetőleg mérlegelte és azoknak a legnagyobb odaadással eleget tenni igyekezett.

A kiadvány előszavában foglaltak szerint a külföldi olvasók részéről megnyilvánult érdeklődés dacára ez az érdemes vállalkozás nem jár olyan anyagi eredménnyel, mely a mű további kiadásához és fejlesztéséhez szükséges volna s e miatt a munkának a jelenlegi alakban való folytatása nem vehető tervbe. Nézetünk szerint a kiadvány megszüntése, vagy visszafejlődése a magyar közgazdaságra nézve határozott kárt jelentene, ezért azt kell kívánnunk, hogy sikerüljön oly megoldást találni, amely a megkezdett és számottevő sikerrel megtett úton való továbbhaladást biztosítja.

Szigeti Gyula dr.

Johannes Müller: Deutsche Kulturstatistik (Einschl. der Verwaltungsstatistik.)

Jena 1928. VIII. 406 l. — pages.

A közelmúltban hagyta el a sajtót Müller Jánosnak, a thüringiai országos statisztikai hivatal igazgatójának, Németország kulturstatistikai tevékenységét ismertető hatalmas kötete. Ez a munka a szerzőnek „Grundriss der deutschen Statistik“ címen összefoglalt s a statisztikai tevékenységet a maga egészében felölelő tanulmányának a 4. és egyben befejező kötete.¹⁾

Művének megírásánál az a cél lebegett Müller szeme előtt, hogy a meglehetősen sokfelé elágazó kultúrtörténevek irányelveit, valamint azok eredményeit logikai összefüggésük alapján rendszerbe foglalja s közzétételével mindazoknak, akik e kérdéssel akár elméleti, akár pedig gyakorlati szempontból foglalkozni óhajtanak, munkájukhoz a megfelelő alapot nyújtsa. Nagyon igaza van a szerzőnek abban, hogy a népességi és a gazdasági statisztika kielégítő művelése mellett a német kulturstatistika csaknem teljesen nélkülözötte az összefoglaló ismertetéseket. Csak az tudja igazán

¹⁾ A 2. kötet: „A Deutsche Wirtschaftsstatistik“ ismertetését l. M. Stat. Szemle 1926. 48. old., a 3. kötet: „Deutsche Bevölkerungsstatistik“ ismertetését pedig a M. Stat. Szemle 1926. 763. old.

Müller úttörő munkásságát kellőleg értékelni, aki már megkísérelte, hogy Németország kulturális életének valamely területére vonatkozó forrásmunkákkal megismerkedjék, illetve azokban eligazodjék. Azt hisszük elegendő itt csak arra utalni, hogy a Németbirodalom 18 országában nemcsak a kulturális törekvések haladnak sokszor különböző utakon, hanem az elért eredmények megállapítása, tehát a statisztikai adatgyűjtés és feldolgozás is ritkán történik megegyező módon.

A munka 5 főfejezetre oszlik, nevezetesen:

A) Die Bedeutung der Kultur im Leben des deutschen Volkes.

B) Pflege des geistigen Lebens.

C) Pflege des seelischen Lebens.

D) Pflege des körperlichen Lebens.

E) Verwaltungsstatistik einschl. der politischen Statistik.

Az első fejezetben Müller a kultúrstatisztika fogalmát a következőképpen határozza meg: „*Kulturstatistik ist, die Statistik der Pflege der geistigen, seelischen und körperlichen Anlagen des Menschen.*“

A kultúrstatisztika munkakörének és határainak ilyen módon való megjelölését nagyon helytállóknak tartjuk, véleményünk szerint azonban ez a meghatározás teljesen ki is meríti a kultúrstatisztika feladatát.

Müller azonban é hármas célkitűzés mellé a kultúrstatisztika munkakörébe utalja még a közigazgatási és a politikai (választási) statisztika művelését, amiben pedig a kultúrstatisztika feladatának már túlzott kiterjesztését kell látnunk.

Úgyszintén nem tudunk egyetérteni Müllerrel abban a tekintetben sem, hogy a „*Pflege des seelischen Lebens*“ fejezetbe a morálstatistikát is besorozta. Müllert, úgy látszik, a kultúrstatisztika fogalmának ilyen tágan való megállapítására az készítette, mondhatnánk kényszerítette, hogy a gyakorlati statisztika munkakörét három főkategóriába szorította össze, úgymint gazdasági, népességi és kultúrstatistikába. Mivel pedig a morál-, közigazgatási és politikai statisztika sem a gazdasági, sem pedig a népességi statisztikába beilleszthető nem volt, részükre a kultúrstatisztika keretében kellett helyet biztosítani. Csak helyeseltjük

Müller álláspontját, amidőn elfogadja Mayrnak a morálstatistikáról adott meghatározását: „*Zustände und Erscheinungen des Sittenlebens... welche Rückschlüsse auf die Gestaltung des Sittenlebens der Menschen gestatten*“, a népjóléti intézmények, vagyis a szociális berendezkedés, valamint az erkölcsös élettől és a közrendtől való eltérések megállapítása azonban még nem indokolja a morálstatistikának a „*Pflege des seelischen Lebens*“ fejezetbe való beosztását. Az erkölcsi életnek a morálstatistikában kifejezésre jutó állapota ugyanis nem tekinthető egyben a népesség kulturájának a fokmérőjéül, helyesebben az erkölcsi élet megnyilvánulása nem csupán kultúrjelenség, különösen pedig nem az a kriminalitás tekintetében,

Még lazább szálak fűzik a tulajdonképeni kultúrstatistikához a közigazgatási és politikai statisztikát. A köztisztviselői kérdés, államháztartási költségvetés, általános és rendőri közigazgatás, jogszolgáltatás s a honvédelem ügyének mikénti rendezése, ha enged is bizonyos következtetéseket a népesség kultúrfokára, e közigazgatási feladatok gyakorlati megoldásánál azonban a kultúrfok ritkán szokott kellő méltánylásra találni. Azt hisszük ez a politikai választásoknál is körülbelül így van.

Helyesebbnek tartottuk volna tehát, ha Müller is, miként azt Mayr tette, a gyakorlati statisztikában úgy a morál-, mint a közigazgatási és politikai statisztikának a gyakorlati statisztika anyagának csoportosításánál önálló fejezetet biztosított volna.

Az erőszakos csoportosításoktól eltekintve, az egyes fejezetek anyaga nagy szakavatottsággal s kiváló tárgyismerettel van összeállítva. Minden tárgykör ismertetésénél részletesen tájékoztat Müller a vonatkozó statisztikai adatfelvételek idejéről, terjedelméről, valamint feldolgozási eredményeket is bőségesen közöl. Megelégszik azonban a tényleges helyzet regisztrálásával és az egyes statisztikai eljárások elméleti elbírálásába már nem bocsátkozik.

Azt a gyakorlati célt, amit Müller maga elé kitűzött, teljesen el is érte, könyvével a szakirodalom egy régóta nélkülözött forrásmunkával gazdagodott.

J. Gy. dr.